

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
KULTTUURIALA

KORREPETIITTORIN KÄSIKIRJA

Kirjallinen raportti Koirien Kalevala -oopperaproduktion
korrepetiittorina toimimisesta

TEKIJÄ: Iris Rissanen

Koulutusala Kulttuuriala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Musiikin koulutusohjelma			
Työn tekijä Iiris Rissanen			
Työn nimi Korrepetiittorin käsikirja			
Päiväys	28.11.2017	Sivumäärä/Liitteet	28
Ohjaaja(t) Anna-Maria Pekkinen, Rauno Tikkanen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Kuopion kaupunginteatteri, Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion konservatorio, Musti ja Mirri			
Tiivistelmä <p>Esittelen opinnäytetyöni kirjallisessa raportissa ohjeita aloittelevalle korrepetiittorille eli harjoituspianistille. Kerron kokemuksistani korrepetiittorina sekä esittelen aiheesta tehtyä kirjallisuutta. Opinnäytetyöni taiteellinen osuus pitää sisällään toimimiseni korrepetiittorina ja orkesteripianistina Jaakko Kuusiston säveltämän Koirien Kalevala -opperan eri vaiheissa 2016-2017.</p> <p>Raportti kuvaa kattavasti harjoituspianistin työskentelytapoja esittellen keinoja myös nopeaan omaksumiseen. Korrepetiittori soittaa pianopartituurista, johon on sisällytetty kaikki orkesterisoittimet. Kerron, miten partituuri eroaa pianosoolosävellyksistä ja esittelen keinoja, miten nuottikuvan voi muokata omalle kädelle sopivammaksi.</p> <p>Korrepetiittorin tulee kuulostaa orkesterilta, ei pianistilta. Raportti valottaa, kuinka pianisti löytää orkestraalisen soinnin ja ilmentää värikkäästi eri karaktereja. Kirjallinen työni antaa ohjeita myös rytmii-kan käsittelyyn ja kapellimestarin seuraamiseen.</p> <p>Lopuksi kerron, kuinka korrepetiittori voi harjoitella tehokkaasti sekä kehittää prima vista - ja yhteissoittotaitojaan. Työssäni on runsaasti havainnollistavia nuottiesimerkkejä Koirien Kalevala -pianopartituurista.</p>			
Avainsanat Korrepetiittori, orkesterisoitto, pianopartituuri, prima vista			

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Music			
Author(s) Iiris Rissanen			
Title of Thesis Guide for a New Repetiteur			
Date	28.11.2017	Pages/Appendices	28
Supervisor(s) Anna-Maria Pekkinen, Rauno Tikkanen			
Client Organisation /Partners Kuopio City Theatre, Savonia University of Applied sciences, Kuopio Conservatory, Musti and Mirri			
<p>Abstract</p> <p>My thesis provides advice for a new repetiteur. I will tell about my experiences of working as a repetiteur and present literature about the topic.</p> <p>I worked as a repetiteur and orchestra pianist in our school's opera project called Koirien Kalevala between the years 2016-2017. The opera in question is composed by Jaakko Kuusisto. My thesis describes a repetiteur's work and working methods. A repetiteur uses often piano score which includes all the orchestral instruments. I explain how to simplify the score and make one's own pianistic revision of it.</p> <p>A repetiteur must sound like an orchestra, not like a pianist. I also describe how a pianist can find an orchestral sonority and have colorful characters when playing. My thesis provides advice for rhythmical challenges and following the conductor.</p> <p>In the end I present how to practice effectively and how to develop one's prima vista and ensemble skills. There are several demonstrative note examples from Koirien Kalevala opera in my thesis.</p>			
<p>Keywords Repetiteur, orchestral sonority, prima vista</p>			

ESIPUHE

Esittelen opinnäytetyöni kirjallisessa raportissa ohjeita aloittelevalle korrepetiittorille eli harjoituspi-
anistille. Kerron kokemuksistani korrepetiittorina ja esittelen aiheesta tehtyä kirjallisuutta. Opinnäy-
tetyöni taiteellinen osuus pitää sisällään toimimiseni korrepetiittorina ja orkesteripianistina Koirien
kalevala -oopperan eri vaiheissa vuosina 2016-2017. Taiteellinen kokonaisuus käsittää työstäni 2/3,
kirjallinen osuus 1/3.

Syksyllä 2016 käynnistyi Savonia-ammattikorkeakoulun, Kuopion konservatorion, Kuopion kaupun-
ginteatterin sekä Mustin ja Mirrin yhteistyöproduktio Koirien Kalevala –ooppera. Teos on Jaakko
Kuusiston säveltämä ja pohjautuu Mauri Kunnaksen samannimiseen kirjaan. Libretto on Sami Parkki-
sen käsialaa. Produktiomme ohjaajana toimi Virpi Rautsiala, kapellimestarina Rauno Tikkanen, laula-
jien harjoittajana Mari-Anni Hilander ja koreografina Virve Varjos. Seitsemän kuukauden mittainen
harjoitusperiodi tähtäsi huhti-toukokuulle 2017, jolloin pääsimme esittämään 12 näytöstä Kuopion
kaupunginteatterin päänäyttämöllä.

Roolini Koirien Kalevala -projektissa käsitti kaksi osa-aluetta. Toimin syksyllä 2016 harjoitusvai-
heessa korrepetiittorina soololaulajille, kuorolle ja tanssijoille. Soitin partituurin orkesteriosuudet ja
autoin laulajia harjoittelemaan osansa. Tammikuussa 2017 alkoivat orkesteriharjoitukset, jolloin siir-
ryin orkesteriin soittamaan piano-osuudet. Näin ollen tutustuin perusteellisesti koko teokseen parti-
tuurin kautta ja lopulta näytöskaudella toimin orkesteripianistina.

Opinnäytetyöni toteutui produktiona ja siihen liittyvänä raporttina. Koko prosessin aikana opin paljon
eikä kehittymiseni lakannut oopperan ensi-iltaan. Musiikillista ja pedagogista kasvua tapahtui aina
teoksen viimeisimpään näytökseen ja raporttini viimeisimpään sanaan saakka. Työni taiteellisena
tavoitteena oli korrepetiittorin ja orkesteripianistin työn kautta kasvattaa osaamistani monipuolisena
musiikin ammattilaisena. Pianisti pääsee harvoin soittamaan orkesterin kanssa, mutta sen sijaan
säestäjänä orkesteriteokset tulevat eteen ainakin jossain vaiheessa uraa. Tällaiset projektit ovat siis
omiaan kasvattamaan ammatillista osaamista ja itseluottamusta pianistina.

Kirjallisessa osuudessani keskityin pohtimaan oopperakokemustani korrepetiittorin näkökulmasta.
Mitä aloittelevan korrepetiittorin olisi hyvä tietää? Millaista on korrepetiittorin työ? Kuinka voi oppia
hahmottamaan laajoja kokonaisuuksia? Aiheesta ei ole juuri suomenkielistä kirjallisuutta, joten pää-
tin koota käsikirjan avuksi ja ohjeeksi korrepetiittoreille. Kirjallisen työni näkökulma on siten vahvasti
pedagoginen. Tärkeimmät lähteeni ovat Koirien Kalevalan pianopartituuri, oma oppimispäiväkirjani
sekä Mark Katzin (The Complete Collaborator, the Pianist as Partner) ja Heasook Rheen (The Art of
Instrumental Accompanying, a Practical Guide for the Collaborative Pianist) teokset. Työni sisältää
paljon havainnollistavia nuottiesimerkkejä Jaakko Kuusiston Koirien Kalevala -pianopartituurista. Oh-
jaavina opettajinani toimivat Anna-Maria Pekkinen ja Rauno Tikkanen.

Bergenissä 03.12.2017

Iiris Rissanen

SISÄLLYS

1	KORREPETIITTORIN TYÖNKUVASTA.....	6
2	MITÄ KOIRIEN KALEVALA -OOPERA OPETTI MINULLE?	7
3	KORREPETIITTORIN ENSIASKELEET	9
3.1	Miten pianopartituuri eroaa soolopianosävellyksistä?	9
3.2	Nuottitekstuurin muokkaaminen.....	10
3.3	Orkesterisoinnin löytäminen.....	12
3.3.1	Orkesterisoittimien imitoiminen	12
3.4	Tempomerkinnoista	13
3.4.1	Rytmiikan hahmottaminen	14
3.4.2	Kapellimestarin seuraaminen	15
3.5	Karakterit	17
3.6	Kuunteleminen	22
4	PRIMA VISTA -TAITOJEN KEHITTÄINEN.....	23
5	VINKKEJÄ TEHOKKAASEEN HARJOITTELUUN.....	24
6	KORREPETIITTORIN KÄSIKIRJA	25
7	PÄÄTÄNTÄLUKU	26
	LÄHTEET	27

1 KORREPETIITTORIN TYÖNKUVASTA

Korrepetiittori (repetiteur, coach) tarkoittaa henkilöä, joka toimii laulajien ja soittajien harjoituspianistina. Hän voi erikoistua seuraaviin osa-alueisiin: oopperaan, balettiin, liedtiin ja instrumenttisäestykseen. Etenkin ooppera- ja balettikorrepetiittorit tekevät työtään yleisöltä näkymättömissä. He ovat mukana teoksen harjoitusprosessissa, mutta jäävät pois lavalta, kun orkesteri astuu sinne. Sen sijaan instrumentti- ja liedkorrepetiittorit konsertoivat usein harjoittamiensa muusikoiden kanssa. (Lamberg, 2011, 3.)

”Korrepetiittori työskentelee laulajien valmentajana.” [...] ”Hän opettaa laulajalle oopperaroolin yksityiskohdittineen.” [...] ”Lähtökohdana korrepetiittorin työssä on vaatia, että laulaja kykenee toteuttamaan kirjoitetun musiikin niin kuin säveltäjä on tarkoittanut.” (Lamberg 2011, 4.)

Edellä mainitut lainaukset Theseuksessa julkaistusta opinnäytetyössä (Lamberg, Ilona 2011, Korrepetiittori: oopperan hiljainen moniosaaja) tiivistävät hyvin, mitä käsite korrepetiittori tarkoittaa. Varsin monelle tämän vierasperäisen sanan merkitys on melko tuntematon. Henkilökohtaisesti sain tutustua tarkemmin korrepetiittorin työnkuvaan syksyllä 2016, kun aloin toimia Koirien Kalevala -oopperaproduktion harjoituspianistina.

Tavallisesti oopperaproduktion kaari jakaantuu kolmeen eri vaiheeseen: musiikkiharjoituksiin korrepetiittorin kanssa, näyttämöharjoituksiin orkesterin kanssa ja lopulta esityksiin. Koirien Kalevalan harjoitukset alkoivat laulajien osalta neljä kuukautta ennen orkesterin ja kapellimestarin yhteistyötä. Tällöin minua ja Savonian ammattisäestäjää tarvittiin harjoituspianistiksi soittamaan orkesteriosuudet pianopartituurista. Näin laulajilla oli oopperan pääpiirteet hyvin hallussa, kun he aloittivat työskentelyn orkesterin kanssa.

Mitä korrepetiittorin työssä sitten vaaditaan, yli-inhimillisyyttä? Korrepetiittorit ovat moniosaajia, jotka tietävät paljon laulajien, pianistin, orkesterin ja kapellimestarin työskentelytavoista. Heidän ammattitaitonsa koostuu hyvästä pianonsoitto- ja prima vista -taidosta, kyvystä soittaa partituurista sekä ohjata ja johtaa laulajia. Ensikertalaisena en voi väittää, että tietämykseni olisi ollut näin laaja-alaista. Tukenani oli lauluopettaja Mari-Anni Hilander, joka ohjasi harjoituksissa meitä kaikkia, sekä minua että laulajia. Opiskelijaprojektina korrepetiittorin työnkuvaan tutustuminen tuntui turvalliselta, ja apua ja tukea oli helposti saavavilla.

2 MITÄ KOIRIEN KALEVALA -OOPPERA OPETTI MINULLE?

KUVA 1. Koirien Kalevala -opperan työryhmä. Kuva Sami Tirkkonen, KKT, 2017.

Jaakko Kuusiston (Kuusisto 2003-2004) Koirien Kalevala -oppera oli minulle ensimmäinen teos, jossa toimin korrepetiittorina ja siksi hyvin erityinen musiikillisella taipaleellani. Kuusiston ilmeikäs sävelkieli tarjosi haasteita niin soittajalle kuin laulajallekin. Kuten säveltäjä itse sanoi teoksen ensi-illassa Kuopiossa, teos on sävelletty Suomen huippuammattilaisille.

Jaakko Kuusiston Koirien Kalevala -oppera valmistui vuosina 2003-2004. Se sai ensiesiintymisensä Savonlinnan oopperajuhlilla 2004. Modernissa oopperassa yhdistyvät mm. jazz-groove, sibeliaaninen kansallisromanttisuus ja Stravinskymäinen oikukkuus. Teoksessa kuulee myös selkeästi kalevalaisen ja karjalaisen lauluperinteen vaikutteet.

Kyseinen ooppera oli ensimmäiseksi korrepetiittorin työtehtäväkseni erityisen opettavainen. Tahtilajit ja tempomerkinnät vaihtuvat nopeasti ja pianopartituuri on tekstuuriltaan paksua. Oli siis heti opittava poimimaan musiikista se olennaisin ja tehtävä partituurista omalle kädelle sopiva sovitus. Ensiksi yritin soittaa kaiken, mutta huomasin nopeasti, ettei siihen ollut mitään mahdollisuutta esityksessä.

Koirien Kalevala -produktion myötä myös esiintymisvarmuuteni ja -rohkeuteni kasvoivat. Oopperan tiimoilta pääsin esiintymään erilaisiin tilaisuuksiin sekä korrepetiittorina että orkesterisoittajana. Ennen ensi-iltaa markkinoimme oopperaa mm. Kuopion Matkus-kauppakeskuksessa sekä Kuopion kaupunginteatterilla lehdistölle ja yleisölle suunnatuissa pressitilaisuuksissa. Päädyin jopa radioon kerto-

maan kokemuksistani Koirien Kalevalan pianistina (Heikkinen 2017). Oli myös upeaa päästä esiintymään orkesterin kanssa Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistölle ja rouva Jenni Haukiolle Minna Canthin päivänä.

Korrepetiittorina toimiminen kehitti taitoa kuunnella ja hengittää yhdessä muiden muusikoiden kanssa. Koirien Kalevalaa tehdessä työskentelin ison tekijäjoukon ympäröimänä. Siihen kuuluivat kapellimestari, solistit, orkesterilaiset, kuorolaiset, tanssijat sekä teatterin työryhmä. Oli mahtavaa, että soiva materiaali sai lavalla sen draamallisen vastineen ja välittömät mielikuvat. Voin todeta, että teos toi omaan pianistisuuteeni lisää sävyjä ja rohkeutta rakentaa suurta draaman kaarta.

Myös pianisti ja korrepetiittori Mark Katz (2009, 154) toteaa kirjassaan, että orkesterimusiikin soittamisesta on valtavan suurta hyötyä pianistille. Ensinnäkin pianisti joutuu käyttämään kekseliäisyyttään ja luovuuttaan valikoidessaan pianopartituurista olennaisen soitettavan. Lisäksi orkesterisoiton imitoiminen laajentaa pianistin musisoinnin väri- ja sävy maailmaa.

"We may find ourselves unconsciously imagining orchestration in everything we play. What could be better?"
(Katz 2009,154.)

3 KORREPETIITTORIN ENSIASKELEET

Erilaisiin projekteihin osallistuminen on paras tapa kehittyä ja saada itsevarmuutta korrepetiittorina. Työ vaatii laajojen kokonaisuuksien hallintaa, nopeaa omaksumiskykyä, tyylietämystä sekä hyviä yhteismusisointitaitoja. Myöskään sosiaalisia taitoja sovi unohtaa, sillä harjoituspianisti työskentelee koko ajan erilaisten ihmisten kanssa.

Pianistin tulee hyväksyä tosiasia, ettei kaikkia nuottitekstuuriin merkattuja ääniä voi soittaa. Silmä harjaantuu kokemuksen kautta erottamaan tärkeimmät melodia-, basso- ja harmonialinjat. On opittava "fuskaamaan" eli huijaamaan siten, ettei teoksen kuulokuva muutu. Partituuria ei tarvitse eikä voi noudattaa orjallisesti, sillä tärkeintä on, että laulajat pystyvät harjoittelemaan osansa. Toteamus "harjoitus tekee mestarin" ei voisi paremmin kuvata kehittymistä korrepetiittorin työssä. Jokaisen projektin jälkeen on helpompi aloittaa seuraava teos.

3.1 Miten pianopartituuri eroaa soolopianosävellyksistä?

Korrepetiittorin työkenttään kuuluvat niin oopperoiden kuin yksittäisten instrumentalistien ja laulajien säestäminen. Pianisti edustaa välillä koko orkesterin voimaa, välillä hän on taas kamarimuusikon roolissa. Soolopianoteoksissa sen sijaan piano on keskiössä ja soittaja johtaa itse itseään. Näin ollen korrepetiittorin työssä pianisti joutuu lähemmin tutkimaan tempon käsitettä ja miettimään pianistista rooliaan teoksen kannalta.

Pianolle sovitetun orkesteriteoksen harjoittelu on erilainen prosessi verrattuna pianosooloteoksen työstämiseen. Pianosävellyksessä jokainen nuotti tulisi soittaa säveltäjän toivomalla tavalla. Pianisti harjoittelee kappaletta kenties kädet erikseen, hitaasti ja huolellisesti toteuttaakseen mahdollisimman hyvin nuottikuvan haasteet. Hän saattaa soittaa nopeita kuvioita erilaisin rytmityksin, jotta juoksutusten jokainen ääni erottuisi lopputuloksessa selkeästi ja tasaisesti. (Katz 2009, 189.)

Orkesteriteoksen pianosovituksen työstäminen edellä mainituin keinoin saattaa olla ajan hukkaa, jos pianisti ei huomioi heti aluksi esitystempoja. Musiikki ei ole välttämättä lainkaan pianistisesti kirjoitettua. Näin ollen kaikki nuotit eivät ole edes soitettavissa hurjien tempojen, laajojen sointujen, nopeiden repetitioiden tai laajojen sävelen välisten hyppyjen takia. Toisinaan korrepetiittorin taas on lisättävä nuotteja helpottaakseen ja selkeyttääkseen soittoa. (Katz 2009, 189.)

Korrepetiittori tekee nopeita päätöksiä heti harjoittelun aluksi: mitkä ovat helpoimmat ja toimivimmat sormitukset, mitä jätän pois ja mitä soitan? Jokainen korrepetiittori joutuu väistämättä muokkaamaan orkesteritekstuuria ja tekemään siitä pianistisemman ja omalle kädelleen sopivamman. Näin hän säästää aikaa ja pääsee mahdollisimman nopeasti lähelle esitysversiona. Kun soittotekniset ratkaisut on löydetty ja merkitty nuottiin, korrepetiittori voi alkaa harjoitella teosta kuin harjoittelisi tavallista pianosooloteostakin. (Katz 2009, 190.) Alun perin pianolle kirjoitettuja teoksia soittajat joutuvat muokkaamaan hyvin harvoin, eikä se ole suotavaakaan kuin vain äärimmäisissä tapauksissa.

Korrepetiittori luo pianopartituuristaan oma sovituksensa ennen kuin hän voi aloittaa harjoitteluprosessinsa. Hänen on tunnettava teos hyvin ja muokattava tekstuuria samalla, kun orkesteriversio soi hänen päässään. Orkesterin ääni auttaa korrepetiittoria löytämään oikeat ratkaisut ja tuomaan orkesterisoinnin laulajien harjoitustilanteisiin.

3.2 Nuottitekstuurin muokkaaminen

Orkesterimusiikkia soittaessaan pianisti huomaa varsin nopeasti, että nuotit ovat vain symboleita ja ohjeita. Koko orkesteri on kutistettu kahdelle viivastolle, kahdelle kädelle, yhdelle henkilölle soitettavaksi. Näin ollen pianopartituuri on yksi näkemys orkesterista ja siihen tulee suhtautua kriittisesti. Symbolit auttavat korrepetiittoria pääsemään lähelle orkesteriversion henkeä, mutta sen eteen hänen on tehtävä kompromisseja ja "fuskattava". (Katz 2009, 154.)

Korrepetiittorin on muokattava pianopartituuri pianistiseksi tekstuuriksi, joka on sopiva hänen kädelleen ja tekniikalleen. Kuinka pianisti sitten tietää, miten muutoksia tehdään? Miten soittaminen on helpompaa ilman, että kuulokuva muuttuu ratkaisevasti? Muutosten ei aina tarvitse olla suuria. Seuraavaksi esittelen keinoja, jotka voivat yksinkertaistaa ja selkeyttää orkesterisäestystä.

Korrepetiittorin on pidettävä mielessään aina kysymys "olisiko säveltäjä voinut kirjoittaa näin?". Hyvän maun ja tyylinmukaisissa rajoissa on pysyttävä muutoksia tehdessä. (Katz 2009, 231.) Esimerkiksi pitkillä pedaaleilla ei voida peittää tahteja, jotka sisältävät haastavia kuvioita. Sen sijaan haasteita tuottava tahti on yksinkertaistettava niin, että se on selkeä ja palvelee musiikillista tarkoitusta.

Yleisesti ottaen tekstuurista on erotettava tärkeät melodia- ja bassolinjat sekä havainnoitava eri harmoniat ja niiden luomat sävyt. Usein Koirien Kalevala -pianopartituuria lukiessani jouduin keskittymään vain melodiaan ja bassoon. Väliäänät karsin varsinkin harjoittelun alkuvaiheessa minimiin soittaen vain niitä ääniä, jotka olivat olennaisia laulajille. Näin tein esimerkiksi, kun väliääni auttoi laulajia saamaan kiinni laulufraasin alkuäänestä. Kun teos tuli tutuksi ajan myötä, lisäsin soittooni nuotteja, jotka olin aluksi karsinut nopean omaksumisen takia.

The image shows a musical score for three parts: Louhi (voice), Väin. (voice), and Pno. (piano). The Louhi part is in the treble clef and has the lyrics "Poh-jo- laan?". The Väin. part is in the bass clef and has the lyrics "Ei e-nää mi-tään. Ha-lu-at ko ky-pä-räl - li-sen". The Pno. part is in the grand staff (treble and bass clefs) and is marked *mp*. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings.

NUOTTIESIMERKKI 1. Sammon taonta. Tahdit 318-320. Tempo ♩.=76

Tässä nuottiosuudessa korrepetiittori voi keskittyä soittamaan vain oikean käden melodian ja vasemman käden bassolinjan. Kolmisoinnut voidaan jättää pois varsinkin aluksi nopean omaksumisen kannalta, sillä soinnut ovat pitkän matkan päässä sekä vasemmasta että oikeasta kädestä. Myöhemmin sointujen säveliä voi integroida esim. oikean käden melodiaan.

Korrepetiittorin on aina pohdittava, mikä on korvattavan tai muokattavan musiikillisen aiheen rooli. Miten se toteutetaan orkesterissa? Jos aihe on melodinen, sitä kannattaa muokata mahdollisimman vähän. Melodioiden karsimista ei edes kannata harkita, vaikka ne olisivatkin haastavasti kirjoitettu pianosäestykseen. Silloin niitä on vain yksinkertaistettava tarpeeksi.

Sen sijaan rytmisiä muutoksia voidaan toteuttaa tempon ylläpitämiseksi ja soiton helpottamiseksi. Esimerkiksi tremolo voi korvata albertin basso -säestyksen paremmin kuin toistetut soinnut. Trilli taas voi korvata oktaavitremolon. Nopeita repetitio-nuotteja voidaan jättää pois, harventaa tai muuttaa niiden oktaavialaa. Kahden nuottiviivaston materiaalia voidaan jakaa niin, että vasen soittaa osan oikean käden nuoteista ja päinvastoin. Näin voidaan tehdä etenkin silloin, kun tekstuuri sisältää laajoja ja nopeita hyppyjä - sävelet on parasta tuoda lähemmäksi käden ulottuville. Joka tapauksessa on kuitenkin huomioitava tarkasti, mikä on kohtauksen luonne. Pianopartituurin muokkaus voi helposti muuttaa musiikin karakteria ja se ei tietenkään ole toivottavaa. (Katz 2009, 190.)

Pianistin on oltava rehellinen itselleen ja tunnistettava omaksumiskykynsä ja tekniikkansa rajat. Hänen on otettava vastuuta teoksen oppimisen suhteen ja pysyttävä sovitussa aikataulussa. Näin ollen korrepetiittori tekee tekniset ratkaisunsa siten, että ne ovat loogisia ja tekstuuria yksinkertaistavia. Hänen on omaksuttava valtava määrä tietoa usein hyvinkin nopeasti, eikä harjoittelulle jää välttämättä riittävästi aikaa.

Kaikkea ei tietenkään tarvitse yksinkertaistaa, sillä tarkoitus ei ole, että korrepetiittori selviäisi urakastaan harjoittelematta. Kuitenkin harjoittelun on oltava tehokasta ja päämäärätietoista. Korrepetiittori oppii ajan myötä tunnistamaan, kuinka hän saavuttaa tavoitteensa ja miten nopeasti.

Pianopartituurin muokkaamisen jälkeen soittamisen on oltava varmaa ja turvallista myös paineen alla. Ratkaisujen tulee olla luonnollisia ilman, että pianistin on uhrattava parille tahdille useita tunteja kallisarvoista harjoitteluaikaansa (Katz 2009, 190). Hänen on hyväksyttävä, etteivät kaikki mustat nuotit ole tärkeitä, osaa niistä ei välttämättä edes erotu muusta musiikin massasta.

Pianopartituuria muokatessa tärkeät yksityiskohdat kannattaa kirjoittaa ylös nuottiin, sillä niitä on aikaa myöten vaikeaa muistaa ulkoa. On myös hyvin mahdollista, että vuosien päästä korrepetiittori palaa saman teoksen äärelle ja palauttaa sen uudestaan mieleensä. Tällöin vanhoista merkinnöistä on suuresti hyötyä.

3.3 Orkesterisoinnin löytäminen

Korrepetiittorin ei tule kuulostaa pianistilta, vaan kokonaiselta orkesterilta. Siksi orkesteriteoksen työstäminen kannattaa aloittaa teoksen kuuntelemisesta ja katsomisesta, jos teoksesta on olemassa tallennetta. Korrepetiittorin on hyvä lukea samaan aikaan pianopartituuriaan kirjoittaakseen sinne, millä instrumenteilla keskeiset melodiat ja säestyskuviot toteutetaan. Näin hän saa yksityiskohtaisen käsityksen opeteltavasta teoksesta.

Korrepetiittorilla tulee aina olla mielessään teoksen orkesteriversio, jotta hän voi verrata siihen soittoaan. Millaista orkesterisoundia tarvitaan kuhunkin kohtaukseen? Kuka soittaa, imitoinko viulun vai huilun sooloa? Onko meneillään rauhallinen vai aktiivinen kohtaaminen, laulavatko solistit vihasta vai rakkaudesta? Nämä kysymykset auttavat korrepetiittoria oikeanlaisen äänimaailman, tunnelmien ja karaktereiden luomisessa.

Lisäksi korrepetiittorin tulee ymmärtää kaikki musiikkisanat, mitä säveltäjä on kirjoittanut teokseensa. Pianon tehtävä on edustaa koko orkesterin voimaa – ja herkkyyttä – kun laulajat harjoittelevat osaansa ilman orkesteria. Musiikkisanat ovat tärkeitä ohjeita, jotka kertovat, kuinka musiikki tukee parhaalla mahdollisella tavalla tekstiä ja draaman kaarta. Kuten Katz (2009, 232) toteaa opuksessaan, korrepetiittori on onnistunut tehtävässään, kun hän kohtaa seuraavanlaista kommentointia: *“Wow! You sound like an orchestra!”*

3.3.1 Orkesterisoittimien imitoiminen

Yksi luonnollisimmista tavoista laajentaa pianistista ilmaisun väripalettia on kuunnella muita instrumentteja ja matkia niiden sointia. Korrepetiittorin on tärkeää tietää, millä instrumentilla soitetaan mitkään soolot ja teemat, jotta hän pystyy tuomaan oikeat sävyt esille. Jousien, puupuhaltimien, vaskien, harpun ja perkussiosoitinien äänensävyt ovat hyvin erilaisia keskenään. Seuraavaksi esitelen ajatuksia, jotka voivat auttaa imitoimaan eri instrumenttien sointivärejä.

Jousisoittimien ääni on lämmin ja täyteläinen. Pianisti voi käyttää pehmyttä, lättänä sormenpäätä ("flat finger"), jolloin artikulaatio on pehmeää. Hänen tulee välttää perkussiivista, vasaramaista otetta. Sormilegato auttaa pitkän ja kiinteän legatolinjan luomisessa. Pizzicato on yleinen jousien artikulaatiokeino. Sitä voi matkia soittamalla rennolla kädellä pehmeää staccattoa. (Katz 2009, 162-169.)

Puupuhallinimitaatio vaatii hyvin artikuloitua sormitekniikkaa. Toisin kuin jousisoittajien kohdalla, kutakin puhallinsoittajaa edustaa orkesterissa vain muutama muusikko. He ovat solisteja, mikä täytyy kuulua puhallinmelodioiden imitoinnissa. Puhaltimet voivat soittaa vain yhden äänen kerrallaan, siksi imitoinnin on oltava puhdasta ja selkeää, eikä siihen tule sekoittaa liikaa pedaalia. (Katz 2009, 171.) Esimerkiksi Sammon taonta -kohtauksessa taianomaista tunnelmaa ja hahmojen hurmioituneisuutta kuvataan salaperäisellä huilumelodiolla.

Pianon eri oktaavialojen voidaan mieltää edustavan eri soittimia. Diskanttirekisterit kuvastavat hyvin huilun ja piccolon kevyttä ja kirkasta äänimaailmaa. Pianon keski- ja bassorekisterin voidaan taas ajatella kuvaavan tummasävyisempiä instrumentteja, kuten fagottia. Sama pätee tietenkin kaikkiin soitinryhmiin, ei ainoastaan puupuhaltimiin.

Vaskisoittimien kohdalla Katz (2009, 176) neuvo korrepetiittoria soittamaan lättänällä sormella saadakseen aikaan lämpimän vaskisoinnin. Jokaisen äänen kohdalla voidaan ajatella pientä *tenutoa* (=pidätellen) tai pyyhkäisyä. Vaskimelodiat kannattaa soittaa non-legatossa ja käyttää pedaalia äänen yhdistämiseen. Vaskisoittimista käyrätorvella oli erityisen suuri rooli Koirin Kalevala -oopperassa. Kyseinen soitin toimi efektisoittimena luomassa mm. pelon tuntua toistuvilla ja rytmisillä kuvioillaan. Toisaalta käyrätorven kauniit melodiat toimivat oopperan tärkeänä temaattisena aiheena.

Harpun sävelkieli on kaikista orkesterisoittimista lähimpänä pianomusiikkia. On kuitenkin tärkeää muistaa, että legato-soitto on miltei mahdoton harpulle. Sen sijaan harpistit näppäilevät, käyttävät glissandoja ja arpeggioita. Pedaali on tärkeässä osassa sopivan resonanssin luomisessa. (Katz 2009, 178). Sama pätee myös kanteleen imitoimiseen. Perkussiosoitimet, kuten patarumpu ja ksylofoni, ovat sen sijaan usein efektisoittimia, jotka tuovat musiikkiin teatraalisuutta. Tällöin soittotapakin voi olla perkussiivisempi, pianisti voi matkia iskuja jäntevin ja vahvoin sormin.

3.4 Tempomerkinnoistä

Tempomerkinnot kannattaa huomioida heti teoksen työstämisen alkuvaiheessa. Optimaalinen tempo auttaa solistia laulamaan tai soittamaan osansa, ja fraasit pystyvät hengittämään luonnollista rytmiiän. Tempo vaikuttaa musiikin karakteriin, artikulaatioon ja kokonaisuintiin (Rhee 2012, 1).

Tempo määrittelee, mitä tekstuurista on mahdollista soittaa. Metronomin käyttämistä ei siis kannata säästellä. Esimerkiksi Koirien Kalevala -oopperateoksessa nopeatempoiset melodiat ovat usein piano-

partituurissa hyvin paksusti kirjoitettu. Nämä melodiat on mahdollista toteuttaa monen soittajan voimin, kun jokainen seuraa soinnun yhtä ääntä. Sen sijaan pianistin on yksin hyvin haastavaa soittaa kyseinen pätkä täysin tempossa.

127

VÄINÄMÖINEN

Väin. *ff* Läik - ky-kööt jär - vet ja

Pno. *f*

131

Väin. jä - ris - kööt maa, va - pis - koot

Pno.

NUOTTIESIMERKKI 2. Kilpalaulanta. Tahdit 127-133. Tempo ♩. = 138

Kyseisessä katkelmassa Lemminkäinen haastaa Väinämöisen kilpalaulantaan. Väinämöinen äityy loittimaan ja laulaa lopulta vastustajansa suohon. Kohtauksessa laulajalle on tärkeää kuulla harmonialinja, siksi pelkän bassolinjankin soittaminen riittää. Säestykseen voi lisätä myös oikean käden sointujen ylimmän äänen melodiaksi.

3.4.1 Rytmiiän hahmottaminen

Rytmi on koko orkesteriteoksen perusta ja kivijalka. Teoksen tempon täytyy sykkiä soittajassa, ja hänen on ymmärrettävä, miten iskutus tapahtuu tahtien sisällä. Tempo ja sen hahmottaminen olivat itselleni yksi suurimmista haasteista ensimmäisen korrepetiittorityöni aikana. Koirien Kalevala -ooppera on rytmisesti vaihtelevaa soitettavaa, sillä sen tahtilajiosoitukset ja tempot muuttuvat useaan otteeseen. Teos vaatii sekä laulajalta että soittajalta vahvaa rytmiiän hallintaa.

Koirien Kalevala -teoksessa esiintyy tasajakoisia, kolmijakoisia ja vaihtojakoisia tahtilajeja. Vaihdokset tapahtuvat ajoittain jopa yhden tahdin välein. Tällöin on tärkeää säilyttää pulssi koko ajan samana, vain tahdin iskutus muuttuu. Esimerkiksi, kun perättäisten tahtien tahtiosoitukset ovat 3/4, 7/8, 3/4, 2/4, 3/4, 7/8 ja 2/4 neljäsosanuotin aika-arvo pysyy koko ajan samana, ellei toisin mainita. Ainoastaan iskuja on tahdissa vaihteleva määrä. (ks. Nuottiesimerkki 3.)

NUOTTIESIMERKKI 3. Pohjolan mahtihäät. Tahdit 1132-1138. Tempo ♩ = 168

Tahtilajiosoitukset voidaan merkitä nuotteihin eri tavoin. Numeraalinen murtolukumerkintä on luultavasti yleisin ja monille se tutuin tapa osoittaa tahtilaji. Joskus tapaa myös merkintöjä, joissa tahtilaji osoitetaan numeron ja nuotin yhteisenä murtolukuna. Esimerkiksi $3/p$ tarkoittaa, että yksi tahti sisältää kolme puolinuotin arvoista iskua. Pelkästään numeraalisena murtolukuna se voitaisiin esittää $3/6$. Vastaavasti $4/p = 4/8$ ja $2/p = 2/6$.

On tärkeää, että korrepetiittori pystyy tulkitsemaan nuotin antaman informaation oikein. Yleinen tapa ilmoittaa temposta on merkata nuottiviivaston yläpuolelle neljäsosanuotti ja sitä vastaava metronomiluku. Toki metronomilukua voi vastata aikaosaltaan myös muun kestoisen nuotti, esimerkiksi puolinuotti tai kokonuotti.

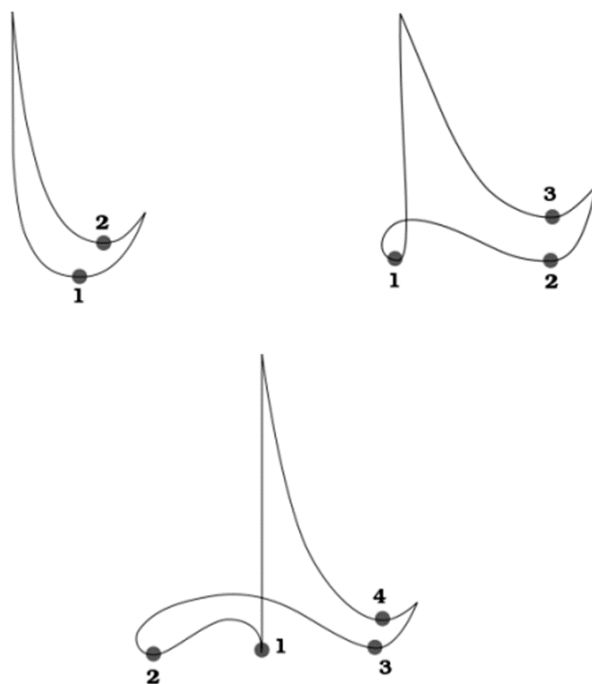
♩ = 60 tarkoittaa, että jokaisen neljäsosanuotin pulssi on 60.

♩ = 60 merkitsee, että jokaisen puolinuotin pulssi on 60.

3.4.2 Kapellimestarin seuraaminen

Korrepetiittorit tekevät yhteistyötä myös kapellimestarin kanssa. Kapellimestari voi olla mukana laulajien harjoituksissa ja johtaa harjoituspianistia samoin kuten orkesteriakin. Siksi on tärkeää, että korrepetiittori osaa tulkita johtajan liikkeitä oikein.

Kapellimestarin kädestä tulee ensisijaisesti saada selville, milloin musiikki alkaa ja missä tempossa. Johtajan eleistä ja liikkeistä näkee myös, millä sävyllä tämä haluaa musiikin soitetavan. Kapellimestarin oikea käsi näyttää tahdit. Lyönti alaspäin näyttää ensimmäistä iskua, ylöspäinen liike tahdin viimeistä iskua. Seuraavat kuvat havainnollistavat 2/2, 3/4 ja 4/4 tahtilajien johtamista.

KUVA 2. Kapellimestarin lyöntikaavat. Kuva Sanni Alaheikkilä ja Kirsti Tuuri, Jyväskyläsinfonia.

Koirien Kalevala -oopperaproduktion myötä pääsin ensimmäistä kertaa soittamaan musiikkia kapellimestarin johtamana. Harjoituspianistina toimimisen jälkeen musiikki oli jo tuttua, mikä auttoi paljon piano-osuuden opettelemisessa. Orkesterissa koin kuitenkin, että temposta on oltava erityisen tarkka. Siellä ei ollut varaa ottaa aikaa haastaville hypyille tai kuvioille, täytyi seurata kapellimestaria ja muuta orkesteria. Vaikka minulla oli tarkka käsitys musiikista, oli silti haastavaa aloittaa soittaa oikeaan aikaan taukojen jälkeen. Opin, että tahtien laskeminen on tärkeää erityisesti silloin, kun en itse soita. Usein laskeminen unohtui oman soittovuoron jälkeen, jolloin seuraavaa piano-osuus oli vaikea aloittaa oikeaan aikaan.

Yleisesti on huomioitava, että orkesteri tulee murto-osan myöhemmin, mitä kapellimestarin käsi näyttää. Tämä johtuu siitä, että puhallin ja jousisoittimilla äänenmuodostukseen kuluu hetki enemmän aikaa. Perkussiivisten soittimien ääni taas syttyy välittömästi, kun soittaja laskee kätensä soittimelle. Täten pianisti on helposti liian ajoissa.

Lisäksi kapellimestarin seuraamista helpottaa se, että pianisti asettaa soittimensa niin, että varmasti näkee kapellimestarin molemmat kädet. Näin hänen on mahdollista katsoa nuottien ohi ja seurata johtajaa soittaessaan. On myös hyvä, että pianisti osaa temponvaihdoskohdat ulkoa ja hänellä on toimiva metodi nuotinkäännön suhteen.

Kapellimestari Rauno Tikkasen (2016) ajatuksia orkesterimuusikkoudesta:

Millainen on hyvä orkesterimuusikko? Hän pystyy soittamaan sata kertaa samalla tavalla - se on esiintymisvarmuutta. Millainen sitten on hyvä orkesteri? Sellainen, joka toteuttaa kaiken, mitä nuottiin on merkitty, musikaalisesti pienintäkin seikkaa myöten.

KUVA 3. Kapellimestari Rauno Tikkanen ja soittajat orkesterimontussa. Kuva Olli Herranen, SS, 2017.

3.5 Karakterit

Karakterit tarkoittaa musiikin luonnetta ja sieluntilaa. Se kuvastaa henkilöhahmojen tunteita ja heidän mielenmaisemaansa. On tärkeää, että korrepetiittori tutustuu teoksen librettoon saadakseen sieltä kirjallisen vastineen musiikissa tapahtuville ilmiöille. Näin hän pystyy tarjoamaan laulajille oikeanlaisen ääniympäristön ennen kuin kokonainen orkesteri on mukana harjoituksissa.

Koirien Kalevala -ooppera on väkevän tekstinsä puolesta tunteikasta ja tapahtumakylläistä musiikkia. Teos jakautuu prologin lisäksi seitsemään eri kohtaukseen. Kohtauksia nimittävät omat yläotsikot, joka kuvastavat kunkin osion keskeisimpiä tapahtumia. Musiikin karakterit muuttuvat selkeästi eri kohtauksien ja henkilöhahmojen vaihtuessa. Esimerkiksi Louhi on synkkä ja pelottava, kun taas hänen tyttärensä Tytti edustaa kauneutta ja nuoruutta. Väinämöinen on vanha, voimakas ja viisas, ja Seppo Ilmarinen ahkera ja rehellinen. Lemminkäinen on ovela, humoristinen ja seikkailunhaluinen, ja hänen äitinsä lämminhenkinen ja huolehtivainen.

Alkusoiton, prologin, aikana tunnelma on odottavainen ja täynnä taikaa. Sähkökantele soittaa improvisoiden, kunnes lavalle hyppää kissa Lemminkäinen. Hän esittelee oopperassa seikkailevat kansakunnat. Kalevalan kylässä asustaa koirarheimo, susiheimo majoilee Sariolassa. Näiden mantujen välissä asustaa kissaheimo.

Ensimmäinen kohta on nimeltään kilpalaulanta. Väinämöinen ja Lemminkäinen ottavat toisistaan mittaa, ja ilmassa on vaaran tuntua. Nuottikuvassa on paljon kromatiikkaa ja paksuja jousisointuja (ks. Nuottiesimerkki 4.). Kohtauksen tunnelma muuttuu, kun Lemminkäinen anoo Väinämöiseltä vapautusta suon syövereistä. Vastalahjaksi hän kertoo salaisuuden: susien Sariolassa kaunis Tytti-neito odottaa kosijaa. Tunnelma muuttuu avoimemmaksi Väinämöisen lähtiessä matkaan täynnä tarmoa ja voittamattomuuden tunnetta.

NUOTTIESIMERKKI 4. Kilpalaulanta. Tahdit 159-161. Tempo $\text{♩} = 138$

Seuraavaksi koittaa Sammon taonta -kohtaus. Osio alkaa käyrätorvien ylevällä ja kuninkaallisella teemalla, jonka jälkeen lavalle astuu Louhi. Tunnelma muuttuu tummanpuhuvaksi ja synkäksi, paksut jousisoinnut säestävät kohtausta (ks. Nuottiesimerkki 5.). Paikalle ilmestyy Väinämöinen, joka on uinut Sariolaan laivansa upottua. Väsynyt Väinämöinen pyytää päästä kotiin, mutta vastalahjaksi hänen on hankittava Louhelle sampo. Kylkiäisenä hän sai Tytin vaimokseen. Sammon mainitsemisen jälkeen musiikki muuttuu taianomaiseksi, huilut soittavat kaunista ja herkkää melodiaansa (Nuottiesimerkki 6.). Väinämöinen kutsuu paikalle Seppo Ilmarisen takomaan tätä aarretta, joka tuo onnen ja helpon elämän omistajalleen. Työn tuiskeessa musiikki muuttuu rytmiseksi ja perkussiviseksi säestäen hakkaavana sammon takomista (ks. Nuottiesimerkki 7.). Kohtaus päättyy Ilmarisen kosintaan. Hän saa Tytiltä kieltävän vastauksen, jolloin nuottitekstuuri harvenee ja jäljelle jää kaihoisa melodia.

♩ = ♩ = 60

273 LOUHI

mp *mf*

Louhi Poh-jan Ak-ka pah - ka-tas-su, Euk-ko sär-mä - ham-pai-nen Te - ki - lii - ton päi - vän kans - sa, Päi - vän kans - sa,

♩ = ♩ = 60

Pno. *mp* *simile*

NUOTTIESIMERKKI 5. Sammon taonta. Tahdit 273-279. Tempo ♩=60.

330

Louhi *Largamente* *a tempo, ma tranquillo*

vai - mok - se - si. Jos ta - ot mi - nul - le Sam - mon,

Väin. **VÄINÄMÖINEN** *f*

Jos ta - on si - nul - le Sam - mon?

Pno. *Largamente* *a tempo, ma tranquillo* *f* *pp*

334

Louhi ta - ru - jen ih - me - lait - teen. Sam - po jau - haa suo - laa, Sam - po jau - haa jau - ho - ja ja ra - haa,

Pno.

NUOTTIESIMERKKI 6. Sammon taonta. Tahdit 330-336. Tempo ♩.=76

Agitato ♩ = 104

NUOTTIESIMERKKI 7. Sammon taonta. Tahdit 400-401.

Kolmas kohtaus kertoo kosioiretketistä. Musiikki on jazz-vaikutteista ja rennon letkeää (ks. Nuottiesimerkki 8.). Kohtaus kertoo Kissa-äidin huolesta hänen poikaansa, Lemminkäistä, kohtaan. Poika aikoo lähteä kosioiretkelle Sariolaan ja napata Tytin vaimokseen aivan Väinämöisen ja Ilmarisen nän edestä. Tunnelma on jännittävä ja kilpailuhenkinen, kun kosijat joutuvat suorittamaan Louhelle vaarallisia tehtäviä osoittaakseen kyvykkyytensä tulevana aviomiehinä. Kohtaus huipentuu Tytin valitua Ilmarisen puolisoikseen. Loppusoiitto on ylevä ja suureellinen, jopa sibeliaanisen isänmaallinen.

593 ♩ = 128 (Slight shuffle feel) (Lemminkäisen äiti tulee)

Lemm. *Mutta muutkin olivat kuulleet Pohjolan kauniista morsiamesta, ja Tytille riitti kosijoita. Muiden mukana... minä.*

Pno.

599 LEMMINKÄISEN ÄITI *mf* 3

Lemm. Ä. *Et var-mas-ti läh-de Poh-jo-laan, et me ne su-si-a*

Pno.

NUOTTIESIMERKKI 8. Kosioiretket. Tahdit 593-603.

Neljäs kohtaus Tuonelan joutsen alkaa jousien kauniilla ja haikeilla soinnuilla. Kissa-äiti laulaa huolestaan poikaansa kohtaan. Kanteleen näppäilyn saattelemana Aurinko tulee esiin ja kertoo, että poika viruu Tuonelan virrassa. Alkaa uhkaava kromaattinen kvinttikuvio, joka pörrää paikallaan kuin ampiainen konsanaan (ks. Nuottiesimerkki 9.). Lopulta äiti löytää elottoman poikansa ja huutaa pe-loissaan apua. Ampiaisen ilmestyy paikalle ja pistää Lemminkäistä. Poika virkoaa ja vaara on ohi!

983

Pno.

poco a poco cresc.

NUOTTIESIMERKKI 9. Tuonelan joutsen. Tahdit 983-985. Tempo ♩ = 60.

Viides kohtausta kertoo Pohjolan mahtihäistä. Musiikki on täynnä iloa, onnea ja taikaa, kun Tytti ja Ilmarinen saavat toisensa. Kohtauksessa ei ole lainkaan lauluosuuksia. Musiikki on veikeän tanssillista ja rytmikästä soitettavaa, tahtiosuudet vaihtuvat usein. Tunnelma muuttuu lopulta riehakkaaksi, kun häävieraat alkavat tappelemaan.

Kuudes kohtausta on nimeltään Sammon ryöstö. Ilmapiiri on vaisu, sillä talvi on tulossa eikä Kalevalan kylässä ole ruokaa ja lämpöä. Kanteleen rauhaista soitto kuvaa lumen leijailua maahan. Kalevalan kyläläiset päättävät ryöstää sammon itselleen susien Sariolasta. Alkaa kanteleen veikeä, hiippaileva melodiakuvio, joka toistuu, kunnes että koirat ovat saaneet vietyä sammon laivaansa ja lähteneet vesille (ks. Nuottiesimerkki 10.). Lemminkäinen riehaantuu onnessaan voitonlauluun, joka herättää susiheimon. Louhi muuttaa itsensä kokkolinnuksi ja lentää susien kanssa merelle. Alkaa meritaistelu, jolloin käyrätorvien teema toistuu uhkaavasti ja jopa hakkaavasti. Musiikki kiihtyy kiihtymistään, kunnes Tytti puhkeaa laulamaan ja sampo lipeää taistelijoiden käsistä. Kohtausta päättyy, kun jousimatto laskee kromaattisesti kuvaten sammon vajoamista mereen.

1289

Ilm.

Hyvä on.
(Ilmarinen herättää koirat, ottaa Louhelta avaimen ja avaa lukot.
Koirat hinaavat Sammon ulos ja laulavat hiljaa mennessään.)

Kuoro

KUORO
p
Hau hau hau hau

p

x times

Pno.

NUOTTIESIMERKKI 10. Sammon ryöstö. Tahdit 1289-1292. Tempo ♩ = 92.

Loppufinaali alkaa kanteleen asteikkokululla kertoen toiveikkuudesta kaikesta draamatiikasta huolimatta. Lemminkäinen astuu taas kertojan rooliin ja kuvaa koira-, susi- ja kissaheimojen vaiheita meritaistelun jälkeen. Kalevalan kylän rantaan ajautuu sammosta osia, joista koirat rakentavat kaulapannat itselleen. Näin he saivat palan helppoa elämää ja heistä tulee kotikoiria. Ylevä loppusoitto

tempaa mukaansa vauhdikkuudellaan ja ironisuudellaan. Tuttiorkesteri saa antaa kaikkensa tässä loppurevittelyssä.

3.6 Kuunteleminen

Kuuntelemisen taito on hyvin olennainen työkalu korrepetiittorin ammatissa. Ilman tätä kykyä hän tuskin pystyisi työskentelemään alalla, sillä kuunteleminen on edellytys hyvään yhteissoittoon. Korrepetiittorin työ on ihmissuhdeammatti, jossa hän kohtaa hyvin erilaisia laulajia ja soittajia – he erovat toisistaan niin musiikillisilta tulkinnoiltaan kuin persooniltaan. Korrepetiittorin on siis pystyttävä nopeasti mukautumaan uusiin tilanteisiin ja oltava avoin erilaisille työtavoille.

Rhee (2012, 125) toteaa, että konsertti voi olla laadultaan ainoastaan yhtä hyvä kuin soittajien kuuntelutaito esityksen aikana. Heti, kun soittaja lakkaa kuuntelemasta partneriaan, lavalla on yhden tiimin sijasta itsenäisesti toimivia solisteja. Tuolloin musiikin esittäjät eivät palvele säveltäjän luomaa tekstiä optimaalisella tavalla. Musiikin virran jatkuvuus (on going flow in the music) on mahdollista, kun muusikot tukevat toisiaan ja kannattelevat fraaseja yhdessä.

Korrepetiittorin on oltava tietoinen instrumenttinsa äänen voimakkuuden yliveraisuudesta. Piano peittää helposti alleen muut instrumentit, jos soittaja ei alituisesti tarkkaile balanssiaan. Korrepetiittorin soittaessa yksin, esimerkiksi alku- tai loppusoittojen aikana, on toki luonnollista, että hän laajentaa sointiaan ja edustaa koko orkesteria. Sen sijaan solistien tai kuoron laulaessa korrepetiittori on säestäjän roolissa.

Vaihtelevat dynamiikkamerkinnot ja oktaavialat vaativat korrepetiittorilta herkkää kuulokykyä. Esimerkiksi sopraanon korkeat forte-äännet kantavat *forte fortissimo*-säestyksenkin yli, mutta c²-nuotin alapuolella olevat äännet jäävät helposti säestyksen jalkoihin. Toki säestys voi peittää diskanttiäännetkin, jos se on kirjoitettu samaan rekisteriin ja soitetaan yltiömäisellä tarmolla. *Piano*- ja *pianissimo*-osuuksissa pianistin tulee olla erityisen varovainen antaakseen tilaa solistin herkkyydelle. Kaiken kaikkiaan korrepetiittorin on hallittava rikas kirjo eri sävyjä ppp:n ja fff:n välillä. Erilaisia sointeja kannattaa etsiä ja tutkia, jotta korrepetiittori pystyisi tarjoamaan soittaessaan mahdollisen laajan orkestraalisen kirjon.

Hengitys ja laulaminen auttavat korrepetiittoria jäsentämään uutta tekstuuria. Tämä on erityisen tärkeä muistutus pianistille, joka muuten pystyisi soittamaan tunti kaupalla hengähtämättä. Koska emme tarvitse happea äänen muodostuksessa, joudumme tietoisesti pohtimaan, miten ja milloin fraasit hengittävät. Laulullisuus kannattaa pitää aina mielessä, sekä harjoitushuoneessa että esityksissä. Esimerkiksi aloitusfraasin laulaminen mielessä auttaa oikean tempon ja tunnelman löytämisessä. Katzin (2009, 7) mukaan laulaminen ja soittaminen yhtä aikaa on paras tapa oppia säestämään. Silloin säestäjä voi olla varma, että hän osaa auttaa laulajia, kun niin tarvitaan.

"If you can't sing it, you can't play it!" Katz (2009, 7.)

4 PRIMA VISTA -TAITOJEN KEHITTÄINEN

Korrepetiittorin työnkuva on usein nopeatempoista, eikä harjoittelulle jää välttämättä riittävästi aikaa ennen ensimmäisiä harjoituksia. Musiikillista materiaalia on paljon ja aikaa vain rajallinen määrä. Silloin korrepetiittori hyötyy hyvistä prima vista -taidoista.

Paras tapa kehittää prima vista -taitoja on harjoitella paljon ja säännöllisesti. Ei ole siis suoranaista oikoteitä onneen, salaista asetta, miten saisi kesytettyä tuon niin pelottavan mörön. Partituurien lukeminen on hyvää harjoitusta nopean reagointikyvyn kehittämiseen, sillä silloin silmä harjaantuu seuraamaan monta viivastoa yhtä aikaa. Pianopartituuriin on merkattu solistien ja kuoron stemmoja, joita on hyvä seurata samalla pianosatsia soittaessa.

Usein haasteita tuottavat hyppyt, varsinkin, jos niitä on yhtä aikaa sekä oikealla että vasemmalla kädellä. Olisi optimaalista, että käsi tunnistaa koskettimiston mittasuhteet ja kykenee soittamaan eri intervallihyppyjä silmät kiinni. Asteittaiset liikkeet ovat helppoja, mutta usein pientenkin hyppyjen kohdalla olemme tottuneet varmistamaan osumatarkkuuden katseella. Silloin soittamisesta tulee levotonta eikä silmä pysty tarpeeksi keskittymään nuottien antamaan informaatioon.

Nuotteja luettaessa katseen tulisi olla 1-2 tahtia edellä soivaa tahtia. Soittajan valokuvamuisti kehittyy ennen pitkää ja hän kykenee hallitsemaan entistä suurempaa informaation määrää. Prima vista -taitoja harjoitellessa on pyrittävä säilyttämään esitystempo ja jatkettava eteenpäin, vaikka vääriä ääniä ja harmonioita tulisikin. Myös kaikki esitysmerkinnät on otettava huomioon ja toteutettava ne. Oikean tunnelman siivittämänä musiikin virta nappaa soittajan mukaansa ja prima vista -soittokin tuntuu helpommalta.

Hyvä sävellajin tuntemus ja hahmotus auttavat prima vistan soittamisessa. Tällöin pianisti ymmärtää välittömästi, mitkä sävelet kuuluvat sävellajiin ja mitä säveliä hänen tulisi välttää. Prima vista -kappale kannattaa selata läpi ennen soittamista ja tehdä nopea harmonia-analyysi ainakin mentaalisesti, jotta soittaja osaa varautua modulaatioihin ajoissa. Sävellajituntemusta voi harjoitella soittamalla paljon asteikoita ja transponoimalla kappaleita eri sävellajeihin. Transponointi kannattaa aloittaa puolisävel askeleella ylös- tai alaspäin.

Prima vista -osaaminen on olennaisessa osassa korrepetiittorin työssä. Kokenut korrepetiittori tuntee laajan kirjon erilaisia teoksia, suosituimpia niistä hän on saattanut esittää kymmeniä kertoja. Hyvien prima vista -taitojen ja laajan teostuntemuksen ansioista hän kykenee näkemään olennaisen materiaalin nuottitekstuurista. Joskus riittää esimerkiksi bassolinjan soittaminen, jotta laulajat saavat tarpeeksi informaatiota laulaakseen.

5 VINKKEJÄ TEHOKKAASEEN HARJOITTELUUN

Taide on työn tekemistä. Taito ei tule ilmaiseksi, ainoastaan toistojen kautta. Tehdään uusia virheitä, ei samoja! (Virpi Rautsiala, ohjaaja ja näyttelijä, 2017).

Koirien Kalevala -oopperan ohjaajan kommentit tiivistävät hyvin, mitä tarkoittaa ammattilaiseksi kehittyminen. Kurinalaisuus, säännöllisyys ja toistot ovat uuden oppimisen perusta. Musiikin ammattilaisuus on elämän mittainen prosessi, sillä aina voi oppia lisää. Se on varmaa tällä moniulotteisella ja inspiroivalla alalla.

Korrepetiittorit ovat usein pianisteja, joilla on alituisesti monta rautaa tulella. He harjoittelevat solo-ohjelmistoaan, soittavat kamarimusiikkia ja toimivat korrepetiittorina. Tällöin on tärkeää osata priorisoida ja aikatauluttaa hektinen arki. Millä projektilla koittaa ensimmäisenä dead line, ja minkä asian oppiminen on tärkeyslistalla ensimmäisenä?

Pianopartituuri on usein lähes sadan sivun mittainen nivaska nuotteja. Pelkästään sen läpisoittoon menisi vähintään tunti, saati sitten kohtauksien tarkkaan harjoitteluun. Näin ollen teoksen työstäminen kannattaa jakaa viikon jokaiselle päivälle. On hyvä aloittaa vaativimmasta osuudesta, jotta se vakiintuisi lihasmuistiin mahdollisimman nopeasti. Tulee myös muistaa, ettei määrä korvaa harjoittelun laatua. Jo lyhyessäkin, mutta tehokkaassa harjoittelutuokiossa voi tapahtua paljon edistystä.

Pianopartituuria tulee harjoitella säännöllisesti, jos siihen suinkin on aikaa. Kun teos on hallinnassa, sitä tulee ylläpitää kertaamalla ainakin teoksen vaikeimmat kohdat. Partituurin silmäääräinen selaaminen ennen yhteisharjoituksia on myös paikallaan, jotta laajan kokonaisuuden yksityiskohdat muistuvat mieleen.

Korrepetiittorin tulee osata soittaa laulajien ja kuoron melodiat. On optimaalista, että hän pystyy laulamaan ja soittamaan yhtä aikaa, sillä näin hän voi tukea laulajia parhaalla mahdollisella tavalla. Lisäksi pianistin tulee miettiä sivunkääntöä etukäteen ja kehiteltävä siihen oma toimiva metodinsa. Pääsääntönä on, että toinen käsi on koskettimistolla ja jatkaa soittoa samalla, kun toinen käsi kääntää sivun.

Korrepetiittorin tulee luottaa omaan osaamisensa ja kohdata harjoitustilanteet itsevarmana. Etenkin siinä tilanteessa, kun hän on oman mukavuusalueensa ulkopuolella. Joka harjoituksessa on annettava parastaan ja uskallettava ylittää itsensä. Se on avain todelliseen ammattilaisuuteen.

6 KORREPETIITORIN KÄSIKIRJA

1. Tutustu teokseen kuuntelemalla ja nuottia lukemalla
2. Huomioi teoksen rytmikka: tempot, tahtilajit ja tahtien iskutukset
3. Valikoi mitä soitat ja mitä et -> tee teoksesta oma sovitukseksi
4. Edusta soitollasi koko orkesteria
5. Ilmennä rikkaasti teoksen eri karaktereja ja sävyjä
6. Hengitä ja laula harjoitellessasi. Näin rentous tulee myös yhteisharjoituksiin
7. Ole rohkea ja itsevarma
8. Hyppää musiikin virtaan, älä välitä virheistä, vaan jatka eteenpäin

KUVA 4. Korrepetiittori työnsä äärellä. Kuva Virpi Rautsiala, KKT, 2017.

7 PÄÄTÄNTÄLUKU

Matkani Koirien Kalevalan kanssa oli erittäin antoisa ja opettavainen. Seikkailuni alkoi syksyllä 2016 korrepetiittorin ja orkesteripianistin kengissä ja päättyi syksyllä 2017 kirjallisen raportin, korrepetiittorin käsikirjan, kokoamiseen.

Opin paljon kuluneen vuoden aikana niin taiteellisen kuin kirjallisen työni kautta. Alun tavoitteeni oli kehittää pianismiani entistä monipuolisemmaksi. Tämä tavoite eittämättä toteutui, sillä harjoituspianistina ja orkesterisoittajana toimiminen olivat itselleni uusia aluevaltauksia. Koirien Kalevala -oopperaproduktion jälkeen olen toiminut muutamaan otteeseen orkesteripianistina - näin jälkepäin voin todeta, että opinnäytetyöni tekeminen antoi minulle hyvän pohjan orkesterimuusikkouteen. Nyt minulla on rohkeutta ja osaamista toimia pianistina erilaisissa kokoonpanoissa ja omaksua uutta lyhyessäkin ajassa.

Kirjallisen työni myötä olen joutunut pohtimaan ja sanallistamaan, mitä oikeastaan olen oppinut matkallani. Musiikin ammattilaisuus on täynnä hiljaista tietoa, joka huomaamatta hiipii osaksi osaamistamme. Oppimista tapahtuu oppitunneilla, mestarikursseilla, yksin harjoitusluokassa ja konserteissa. Kaikki erilaiset kokemukset kasvattavat musiikillista pääomaamme! Raporttia kirjoittaessani huomasin, miten tärkeää on tiedostaa ne pienimmätkin yksityiskohdat, jotka muodostavat osaamisen verkon ja mahdollistavat taidon kehittymisen. Näin ollen oma oppimisprosessini jatkui itse soitto-osuuden jälkeenkin raporttia kirjoittaessani.

Korrepetiittorin käsikirja -raportin näkökulma on vahvasti pedagoginen. Se sisältää ohjeita aloittelevalle korrepetiittorille kertoen monipuolisesti harjoituspianistin työstä ja sen haasteista. Jaan raportissa ajatuksiani siitä, mikä tuntui aluksi vaikealta ja mikä lopulta osoittautui ratkaisuksi haasteisiini. Raporttini kuvaa korrepetiittorin eri työtapoja tarjoten vinkkejä myös nopeaan omaksumiseen.

Työni pohjaa pitkälti omiin kokemuksiini Koirien Kalevala -produktion tiimoilta sekä kirjallisiin lähteisiin ja oopperan pianopartituuriin. Jatkotutkimuksena keräisin vielä lisää tietoa kokeneilta korrepetiittoreilta haastattelujen muodossa, jos laajentaisin ja syventäisin raporttiani. Henkilöhaastattelut toisivat opinnäytetyöhöni varmasti lisää mielenkiintoisia näkökulmia.

Mielestäni opinnäytetyöni onnistui hyvin. Sekä taiteellinen että kirjallinen osuus edustavat hyvin tämän hetkistä osaamistani ammattimuusikkona. Olen iloinen siitä, että kohdalleni tuli tilaisuus toimia pianistina Koirien Kalevalassa. Teos oli mitä oivallisin ensimmäiseksi korrepetiittorin ja orkesterimuusikon työksi mukaansatempaavan musiikkinsa ansiosta.

LÄHTEET

Nuottilähteet:

KUUSISTO, Jaakko 2003-2004. Koirien Kalevala, pianopartituuri. Tactus oy.

Kirjallisuuslähteet:

KATZ, Martin. 2009. The complete collaborator. The pianist as partner. USA: Oxford University press.

RHEE, Heasook. 2012. Art of instrumental accompanying. A practical guide for the collaborative pianist. Canada: Carl Fischer.

Verkkolähteet:

HEIKKINEN, Anne 22-4-2017. Pianistina koirien, susien ja kissojen maailmassa. [Radiohaastattelu]. [Viitattu 26.11.2017]. Saatavilla:

<http://www.kantti.net/2017/04/pianistina-koirien-susien-ja-kissojen-maailmassa/>

LAMBERG, Ilona 2011. Korrepetiittori: Oopperan hiljainen moniosaaja. Metropolia-ammattikorkeakoulu. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 14.11.2017]. Saatavilla:

https://theseus.fi/bitstream/handle/10024/38042/korrepetiittori_oopperan_hiljainen_moniosaaja_lamberg_ilona.pdf?sequence=1&isAllowed=y

SUHONEN, Pirjo & TENKAMA, Pirkko. 2009-2010. Raportointiohjeet. Savonia-ammattikorkeakoulu. [Viitattu 14.11.2017]. Saatavilla

http://webd.savonia.fi/moodlepublic/liku/04_ont/Vanhat/RAPORTOINTIOHJEET%202010.pdf

Kuvalllähteet:

ALAHEIKKILÄ, Sanni & TUURI, Kirsti. [Kuvio]. Sinfoniaorkesteri ja sen johtaminen. [Viitattu 14.11.2017]. Saatavilla:

http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/67727_Koululaiskonserttien_ennakkotehtava_2014.pdf

HERRANEN, Olli 24-03-2017. Nuoret tekijät antoivat sydämensä Koirien Kalevalalle. Savon Sanomat. [Digikuva]. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 14.11.2017] Saatavilla:

https://www.google.no/search?q=koirien+kalevala+kuopio&client=firefox-b&dcr=0&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjP38LxjbnXAhVMK1AKH-bGWCmYQ_AUICigB&biw=1536&bih=756#imgsrc=nmGZbky0TechXM:

RAUTSIALA, Virpi 2017. [Digikuva]. Sijainti: Facebook

TIRKKONEN, Sami. Kuopion Kaupunginteatteri. 30-03-2017. [Digikuva]. Sijainti: facebook

Suulliset tiedonannot:

TIKKANEN, Rauno. Orkesteriharjoitus 23.11.2016.

RAUTISALA, Virpi. Näyttämöharjoitukset Kuopion Kaupunginteatterilla.